

לקבלת המערכים בדואר אלקטרוני ללא תשלום, הירשמו באתר: actualia.shiuracher.org

מערכי האקטואליה מופצים ללא תשלום על ידי עמותת "שיעור אחר", הפועלת להעצמת תלמידים ולקידום מעורבות של הציבור הישראלי במערכת החינוך. מטרת התכנית להקנות ידע ולעודד את החשיבה הביקורתית דרך דיון בנושאים החדשניים העומדים מדי שבוע על סדר היום הציבורי וחשיפה למקורות יהודיים. השיעורים מיועדים להוראת תלמידי חט"ב ותיכון.

כל מערכי השיעור ניתנים להורדה באתר actualia.shiuracher.org. הורדת המערכים מחייבת הרשמה חד-פעמית באתר. לפעילות נוספת של העמותה – העברת קורסי העשרה על-ידי מתנדבים – בקרו באתר www.shiuracher.org אין להפיץ את מערכי השיעור לשום גורם תמורת תשלום.

שיעור אחר: חינוך ואקטואליה

רשת האינטרנט – הכרזות, מסרים וקשרים

מטרות

- התלמידים יעמדו על דרכי העברת מידע ברשת, מאפייניהם ויתרונותיהם.
- התלמידים ייחשפו לסכנות העוללות להיגרם כתוצאה משימוש בלתי זהיר ברשת.

הערות

- שיעור זה הינו ייחודי במרכבותו, בהפעלותיו ובאמצעים הנדרשים להעברתו.
- משך השיעור כשעתיים, אך ניתן לקצרו לכשעה וחצי.

הכנה

- פתקים ושליטים: כמצורף בנספח וכן פלקט ריק אחד.
- פתקים ריקים וכלי כתיבה: עטים, לורדים עבים.
- צורת הישיבה: התלמידים ישבו במעגל כאשר שולחנות וכיסאות הכיתה מוצמדים לקירות החדר.
- מוסיקת רקע: רצוי לשלב במהלך הפעילות של התלמידים (סעיף 3 במערך) מוסיקת רקע שתעודד אותם להיות פעילים ו"לזרום". על כן יש להביא אל הכיתה גגן תקליטורים ודיסק של מוזיקה. מומלץ שהמוסיקה תהיה "שמחה", מעודדת אך לא רועשת מדי.

מהלך השיעור

1. פתיחה: המורה תאמר שבשעה הקרובה יעברו יחד פעילות חברתית חווייתית.

2. הכנת התלמידים לפעילות

- בעוד מספר דקות תתחילו להסתובב בחדר ולתקשר אחד עם השני באופן חופשי וזורם. עליכם לדעת: דרך התקשורת היחידה המותרת היא באמצעות העברת פתקים שתכתבו או תציירו אחד לשני. אסור לכם בשום אופן לתקשר באמצעות דיבור ישיר.
- תוכלו לכתוב כמה פתקים שתמצאו בכל נושא שתבחרו ולהעביר אותם לילדים אחרים.
- כל מסר הוא לגיטימי למעט מסרים פוגעים ומעליבים.
- בנוסף למסרים שתעבירו אחד לשני, תקבלו ממני פתקי משימות שונים. יהיה עליכם לעשות או להשיג דבר מה, כמובן הכול באמצעות הפתקים!
- על קירות הכיתה יהיו תלויים פלקטים עם כותרות שונות וכל תלמיד יוכל לכתוב על גבי הפלקט את דעתו בקשר לכותרת.

3. הפעילות

- התלמידים יתחילו להסתובב בחדר. כל תלמיד יתבקש להגיע למורה לקבל פתקים ומכשיר כתיבה ולאחר מכן יחל בכתיבת הפתקים ובמסירתם. יש לאפשר מספר דקות לכתיבה ומסירה חופשית של פתקים.
- לאחר מספר דקות תתחיל המורה לחלק לתלמידים פתקי משימה (הפתקים בנספח). רצוי שלא יותר משליש מהתלמידים יקבלו משימות על מנת שיתר התלמידים יהיו פנויים כדי לשתף פעולה. בנספח מוצגים שמונה פתקי משימה. על המורה לבחור בכמות הרצויה לה. (עם זאת חשוב לתת את **משימה 8** לגביה ייערך דיון).
- המורה תתלה על קירות הכיתה שלטים שהוכנו מראש. בנספח מוצגות כותרות השלטים ומספר שאלות שיכתבו מתחת לכותרת בכתב קטן יותר. יש להשאיר רווח בין השאלות השונות על מנת לאפשר לתלמידים לכתוב שם את דעתם.

4. סיום הפעילות

- המורה תעצור את המוסיקה ותודיע שבעוד דקה תיפסק הפעילות. יש לסיים בזמן זה כתיבת פתקים או הודעות ולחזור למקום.
- התלמידים יתבקשו להוציא את הפתקים מהכיסים ולשמור אותם אצלם.

5. דיון מסכם – שלב א'

- האם נהניתם מהפעילות?
 - איך הרגשתם לתקשר עם תלמידים אחרים דרך כתיבה?
 - האם קרה למישהו משהו שהרגיז אותו?
 - האם קרה למישהו דבר שהצחיק אותו?
 - מה הכי עניין אתכם?
 - מי מתנדב לקרוא בפנינו מספר פתקים שקיבל מתלמידים אחרים?
 - האם מישהו מכם קיבל פרסום הנוגע לפעילות מסחרית כלשהי? כמה פעמים? האם הדבר הטריד אתכם?
- המורה תאמר: הפעילות שעברנו מדמה את המציאות של תקשורת על ידי רשת האינטרנט. מה, לדעתכם, דומה במה שעשינו לתקשורת ברשת?

6. המורה תשמע את תשובות התלמידים ותסכם על פי הנקודות הבאות:

- לא השתמשנו בקול אלא בכתב, כך עושים לרוב ברשת (לכתוב על הלוח: אי-מייל, צ'אט).
- פרסמנו הודעות פומביות על גבי פלקטים – בהתאם לפורומים הקיימים באינטרנט (לכתוב על הלוח: פורומים).
- התעניינו בנו ואנו התעניינו באחרים (לכתוב על הלוח: קשר ומגע בין אנשים).
- ניסו לגרום לנו לרכוש מוצרים מבלי שביקשנו זאת, כמו כל הפרסומות שאנו נתקלים בהן ברשת וכמו ההודעות שאנו מקבלים מדי פעם למייל (לכתוב על הלוח: דואר זבל, פרסומות באתרים, pop-ups).
- ביקשו מאתנו למסור פרטים, דבר שקורה מדי פעם ברשת. אנו מתבקשים למסור פרטים וצריכים להחליט אם אנו רוצים לעשות זאת או לא (לכתוב על הלוח: מסירת פרטים).
- ניסו להחליף עימנו דעות ואנו ניסו להחליף דעות עם אחרים (לכתוב על הלוח: שיח והחלפת דעות).
- קיבלנו לעיתים מסרים בלתי רלבנטיים או מרגיזים או שהעברנו בעצמנו מסרים כאלו (לכתוב על הלוח: קבלת מסרים פוגעים).

7. דיון מסכם – שלב ב'

בואו ננסה לחשוב יחד על סיטואציות שהתרחשו בפעילות שלנו ולהבין מה משמעותן לגבי השיטוט באינטרנט:

א. זיהור ברשת

- פנייה לתלמיד שאסף מספרי טלפון: כמה אנשים מסרו לך את מספר הטלפון שלהם?
- פנייה למוסרים: מי מסר מספר טלפון? האם המספר אמיתי?
- פנייה לתלמיד שניסה לברר פרטים אודות אחים: אלו פרטים התגלו לך?
- פנייה למוסרים: האם המידע אמיתי?

בואו ננסה לחשוב יחד: מה עשוי להתפתח כתוצאה מכך שאנחנו מוסרים את מספר הטלפון האמיתי שלנו לדמויות שהכרנו דרך הרשת? תנו מספר תרחישים אפשריים – חיוביים או שליליים.

לאחר תשובות התלמידים המורה תסכם: רשת האינטרנט היא מדיום מרגש ומסעיר. ההתחבאות מאחורי זהויות בדויות מרגשת ומסירה מעצורים ומחיצות. ברור שאדם בעל כוונות זדוניות עלול בקלות רבה להתחזות לאחר ולנסות לקנות את אמונם של המתכתבים איתו. מי שמגלה פרטים מזהים כמו שם, מספר טלפון, מספר זהות או כתובת חושף את עצמו לסכנה שגורמים עוינים עלולים לפגוע בו. לכן **אף פעם** אין לחשוף כל פרט מזהה, גם אם אנחנו משוכנעים שהצד שמולנו הוא תמים, כל עוד לא התייעצנו עם ההורים או אדם מבוגר עליו אנו סומכים.

זכור תמיד! באינטרנט אפשר לקיים קשרים חברתיים נפלאים אבל אפשר חלילה ליפול קורבן לניצול, תחבולה או מרמה!

שימו לב! ברשת אין לנו אפשרות לדעת מי עומד מולנו! על כן יש לנקוט במשנה זהירות.

ב. גיוס דעת קהל ברשת

- המורה תעבור בין השלטים השונים ("הפורומים") שעל קירות הכיתה ותאמר: בואו נקרא יחד את הפלקטים ואת הדעות המובעות בהם. היא תצביע על נקודות מעניינות: ביטויים חריגים, דעות לא רלוונטיות, התפתחות של חילופי דעות משמעותיים וכיו"ב.

למורה: ודאי שבמקרה שנרשמו הערות מעליבות אישיות כלפי אחד התלמידים, אין לקרוא אותן ויש למנוע הפניית תשומת הלב אליהן.

- פניה לתלמיד שארגן את העצומה: כמה חתימות הצלחת לאסוף? באילו תגובות נתקלת?
- אילו יתרונות קיימים באינטרנט בכל הנוגע לקידום רעיונות וגיוס דעת קהל?
- **למורה:** כדאי להסביר את המונח "גיוס דעת קהל": שכנוע אנשים לתמוך ברעיון מסוים.

- המורה תסכם: לאינטרנט נודעים יתרונות משמעותיים בכל בקשור לקידום רעיונות וגיוס דעת קהל. בין היתרונות ניתן למנות: מהירות, תפוצה עצומה, עלות נמוכה מאוד, גישה נוחה מכל מחשב וכיו"ב. יחד עם זאת, יש לאזן את התמונה ולדעת כי אמצעי גיוס דעת קהל אחרים (פרסום בעיתונות, בטלוויזיה, מודעות וכיו"ב) עשויים להבליט יותר את הנושא שכן בשל כמויות המידע העצומות הזורמות ברשת, קשה מאוד להתבלט ולזכות לתשומת לב. הרשת היא מקום נפלא להעלאת רעיונות וקידומם וכן איתור אנשים בעלי תחומי עניין דומים. דרך הרשת אנשים מצליחים להוביל שינויים חברתיים ואזרחיים רבי משמעות (מלחמה בשחיתות שלטונית, פעילות למען הסביבה, התנגדות לגלובליזציה ועוד).

חשוב לדעת שהתקשורת על ידי הרשת מאפשרת לנו דרכים שונות ומגוונות לביטוי עצמי שנוכל לנצל למטרות טובות.

ג. בריונות ברשת

המורה תשאל: האם נתקלתם בהערות מרגיזות? היכן? האם הגבתם להן? כיצד? איך הרגשתם?
לאחר תשובות התלמידים תסכם המורה: קל מאוד להטריד, להציק ולעורר פרובוקציות ברשת ובמיוחד בפורומים שונים. הדבר מעניק לאנשים מסוימים ריגוש והנאה. עם זאת, ראינו עד כמה הדבר מרגיז, מיותר ואף פוגע לחינם. חשוב שנמנע תמיד מלהיות אותם מטרידים, אף אם זהותנו לא תתגלה לעולם! כשאנו מתנהגים בבריונות כלפי האחרים – אפילו אם הדבר נעשה דרך המקלדת והעכבר – אנו מתנהגים בניגוד לכללי המוסר הטבעיים. אסור שנהפוך את הרשת למקום בו אנו נותנים דרור ליצרנו ופוגעים באחרים, אלא דווקא להיפך – נשתמש ברשת למטרות חיוביות. למורה: אם אכן הערות מעין אלו עלו במסגרת אינטימית כגון הכיתה, הרי שעל אחת כמה וכמה שהדברים עלולים להתרחש ברשת שבה אנשים אינם מכירים ורוב הסיכויים שלא יכירו לעולם, הם מגיעים מתרבויות שונות ורקעים שונים ובעלי כוונות טובות ולא טובות.

8. סיכום

רשת האינטרנט הביאה לעולמנו צורת תקשורת חדשנית ומלהיבה בין בני אדם מכל קצוות העולם. צורת תקשורת זו שינתה את העולם לחלוטין ויצרה דפוסי התנהגות חדשים שלא באו לידי ביטוי קודם לכן. מחד, לצורת תקשורת זו יתרונות גדולים שכן היא מאפשרת אינטראקציה גלויה, פתוחה, כנה ומשוחררת עם מספר רב של אנשים ממקומות מגוונים. מאידך, היא עלולה להיות קרקע נוחה לנוכלים או מטרידנים. כאשר אנו נמצאים ברשת, גולשים ומקיימים קשר עם אנשים אחרים עלינו לפתח מודעות לשני אלמנטים מרכזיים:

- היחס שלנו למסרים שאנו מקבלים
- האחריות שלנו לגבי המסרים שאנו שולחים

באשר למסרים שאנו מקבלים: עלינו להתייחס אליהם תמיד בערבון מוגבל ולזכור שתמיד ייתכן שמי שעומד מולנו אינו מי שחשבנו ועלול אף להיות מסוכן עבורנו. גם אם אנו חושבים שאנו מכירים את האדם איתו אנו מדברים שכן שוחחנו איתו מספר פעמים, עדיין אין אנו יכולים להיות בטוחים במי מדובר ובוודאי שאסור לנו, לכן, לחשוף את פרטינו המזהים או חלילה להיפגש איתו, כל עוד לא התייעצנו עם אדם מבוגר עליו אנו סומכים.

לגבי המסרים שאנו שולחים: עלינו לזכור שכפי שאין אנו אוהבים לקבל מסרים מעליבים ופוגעים או להיות מושא להונאה, כך נקפיד לא לעשות לאחרים עימם אנו באים במגע ברשת – גם אם לא ניתן לזהות אותנו.

בואו נשתמש ברשת לדברים חיוביים, משמעותיים, מוסריים, ומהנים!

נספח ראשון - פתקי משימה

1. נסה להשיג כמה שיותר מספרי טלפון של תלמידים מהכיתה ורשום אותם על גבי פתק נפרד בצירוף שמות של התלמידים שמסרו את המספר.
2. נסה לברר כמה שיותר פרטים לגבי אחים ואחיות של התלמידים: מספר אחים, גיל ובעיקר – מוסד לימודים.
3. פנה למורה ובקש פלקט ריק וכלי כתיבה. רשום על גבי הפלקט כותרת של נושא שלדעתך יעניין כמה שיותר תלמידים ויגרום להם לכתוב הודעות על גבי הפלקט.
4. אתה סוכן של מוצרי קוסמטיקה של חברת "so pretty". נסה לגרום לכמה שיותר אנשים להכיר ולהיחשף למוצרים שאתה מוכר, פרסם את עצמך בכל דרך!! (פרט לדיבור כמובן!)
5. אתה בעל חברה חדשה לשיווק ציוד ספורט בשם "BALL IS ALL". חשוב לך לגרום לכמה שיותר אנשים להכיר את העסק שלך. נסה לפרסם את עצמך בכל דרך אפשרית (פרט לדיבור כמובן).
6. אתה בעל מסעדת דגים מדהימה בשם "דגי גן עדן". אתה מעוניין לפרסם את המנות העסקיות החדשות שלך ולגרום לאנשים רבים להגיע למסעדה. נסה לעשות זאת בכל דרך שעומדת לרשותך (מלבד דיבור כמובן).
7. קח דף גדול מהמורה וכתוב עליו כותרת: "חתמו על עצומה נגד זיהום אוויר על ידי מפעלי תעשיה!" החתם כמה שיותר תלמידים על העצומה שלך.
8. כתוב על גבי השלטים השונים שעל הקירות מסרים שאינם קשורים לנושא, או הערות מרגיזות ומכעיסות בנושאים השונים.

נספח שני – שלטים

חובבי הכדורסל לכאן!!!

איזה קבוצת כדורסל הכי טובה בארץ?

מיהו השחקן המצטיין של השנה?

מיהו המאמן הכי טוב במדינה?

הוסף כאוות נפשך הערות הקשורות לנושא!

פינת האופנה

מהו לפי דעתך הלבוש הכי cool למסיבה?

מהו לפי דעתך הצבע של החורף הבא?

מי לפי דעתך הוא הגבר האלגנטי ביותר?

כתבו דעות ורעיונות בענייני אופנה!

אוהבים בעל חיים? מקומכם כאן!

מה אתם מעדיפים – כלב או חתול? נמקו!

מי יכול להמליץ על אוכל טוב לכלבים?

בכיר במשרד הבריאות אמר אתמול: "יש לקדם ניסויים בבעלי חיים על מנת להציל בני אדם". כתבו את דעתכם!

נספח למורה - זהירות ברשת

עם תלמידים בוגרים ניתן לדון במקרה המזעזע של חטיפתו ורציחתו של הנער אופיר רחום מישראל בינואר 2001: רחום נרצח על ידי שני פעילי תנזים לאחר שפונה על ידי אישה בשם אמנה מונא עמה התכתב בצ'ט באינטרנט והתחזתה לאחרת. מונא פיתתה את רחום להגיע עמה לפגישה בירושלים. לאחר שהשניים נפגשו, הם המשיכו יחד לרמאללה, שם כאמור נרצח רחום. פרטים נוספים הנוגעים לסיפור המזעזע של הנער אופיר רחום נמצאים באתר הבא:

www.remember.co.il/netmurder.html